

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Visselblåsarfunktioner, informationssäkerhet och organisationskultur

Informationssäkerhetskultur i praktiken (ISKIP)

Nordic Light Hotel, Stockholm, 2023-11-16

PETER JOHANSSON, INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

Tidigare resultat från SECURIT

- Enkätundersökning bland svenska organisationer (2016-2018)
- Fokus: Attityder till visseblåsning i svenska organisationer
- Syfte: Att utforska värdekonflikter mellan informationssäkerhetsarbete och visseblåsning i svenska organisationer

The current issue and full text archive of this journal is available on Emerald Insight at:
www.emeraldinsight.com/2056-4961.htm

ICS
26,2

Value conflicts and non-compliance Attitudes to whistleblowing in Swedish organisations

246

Received 29 August 2017
Revised 23 January 2018
Accepted 25 January 2018

Joakim Berndtsson and Peter Johansson
School of Global Studies, University of Gothenburg, Göteborg, Sweden, and
Martin Karlsson
*School of Humanities, Education and Social Sciences, Örebro University,
Örebro, Sweden*

Abstract

Purpose – The purpose of the study is to explore potential value conflicts between information security work and whistleblowing activities by analysing attitudes to whistleblowing among white-collar workers in Swedish organisations.

Design/methodology/approach – The study is conducted using survey data among ($n = 674$) Swedish white-collar workers. Statistical analyses are conducted to explore variations in acceptance of whistleblowing and analyse the relationship between acceptance for whistleblowing and information security attitudes and behaviours.

Findings – The study finds strong support for whistleblowing in both public and private spheres, and by both private and public sector employees. The study also finds stronger acceptance for intra-organisational whistleblowing, while support for external whistleblowing is low. Finally, the study shows that the whistleblowing activities might be perceived as coming in conflict with information security work, even as the support for including whistleblowing functions in information security practices is high.

Research limitations/implications – With a focus on one country, the study is limited in terms of empirical scope. It is also limited by a relatively small number of respondents and survey items relating to whistleblowing, which in turn affects its explanatory value. However, the study does provide unique new insight into a specific form of “non-compliance”, i.e. whistleblowing, which merits further investigation.

Originality/value – Few studies exist that combine insights from the fields of whistleblowing and information security research. Thus, this study provides a basis for further investigation into attitudes and behaviours linked to whistleblowing in public and private organisations, as well as attendant value conflicts related to information security management and practice.

Keywords Whistleblowing, Sweden, Information security, Organizations, Value conflicts, Non-compliance

Paper type Research paper

Information & Computer Security
Vol. 26, No. 2, 2018
© Emerald Publishing Limited
0959-4060
DOI: 10.1108/ICS-08-2017-0007

Introduction

The issue of non-compliance is a core theme in information security research. According to Bulgarcu *et al.* (2010), information security literature often assumes that non-compliance is an individual choice and therefore focusses on deterrence and prevention of such behaviour through punishment. A similar assumption about non-compliance as an individual choice is found in organisation literature. However, this research focusses more on how to encourage employees to behave in a desired way (ibid.). Recently, some researchers has moved away from a strict focus on strategies to affect people's behaviour, emphasising individuals' own beliefs and the role they play in (non-)compliance (Son, 2011). In addition, there is a growing recognition that organisational and information security research needs to move away from

Tidigare resultat från SECURIT

Tabell 7.2 Uppfattningar om meddelarfrihet (i procent)

Fråga:
Hur ser du på meddelarfrihet i följande verksamheter?

	Inte alls viktigt	Inte särskilt viktigt	Ganska viktigt	Mycket viktigt	Ingen uppfattning
Offentligt finansierad verksamhet i offentlig regi	2,1	4,5	22,4	61,9	9,0
Offentligt finansierad verksamhet i privat regi	2,0	4,1	21,5	63,3	9,0
Privat finansierad verksamhet i privat regi	4,5	11,6	29,4	43,9	10,7

Kommentar: n=3566-3584

- Generellt finns ett starkt stöd för meddelarfrihet.

Tabell 7.1 Uppfattningar om brott mot informationssäkerhetsbestämmelser (i procent)

Fråga:

Enligt din mening, i vilken grad är följande handlingar acceptabla?

		Inte alls acceptabelt	I låg grad acceptabelt	Delvis acceptabelt	I hög grad acceptabelt	Fullständigt acceptabelt
En offentliganställd bryter mot gällande informationssäkerhetsbestämmelser för att avslöja allvarliga missförhållanden i verksamheten till ...	Chef	6,2	4,1	15,0	34,7	40,0
	Annan myndighet	15,2	14,8	28,1	24,5	17,5
	Media	36,6	23,0	22,3	9,9	8,1
En privatanställd bryter mot gällande informationssäkerhetsbestämmelser för att avslöja allvarliga missförhållanden i verksamheten till ...	Chef	5,4	4,7	14,7	34,1	41,1
	Annan myndighet	14,3	15,4	26,7	25,1	18,6
	Media	36,8	23,2	22,3	10,0	7,7

Kommentar: n=3538-3593

Tidigare resultat från SECURIT

- Hög acceptans för visseblåsning internt i en organisation (ca 75%).
- Låg acceptans för visseblåsning till media (ca 18%) =>
- Detta visar på vikten av att ha visseblåsarfunktioner inom organisationer.

Tabell 7.3 Uppfattningar om visselblåsarfunktioner (i procent)

Fråga:

Hur ställer du dig till följande påståenden om visselblåsarfunktioner?

	Instämmer inte alls	Instämmer i låg grad	Instämmer delvis	Instämmer i hög grad	Instämmer helt
Visselblåsarfunktioner skapar öppenhet i organisationer	5,9	12,4	37,5	32,0	12,2
Visselblåsarfunktioner skapar misstänksamhet i organisationer	12,2	28,4	41,0	14,6	3,7
Visselblåsarfunktioner motverkar syftet med informationssäkerhets- arbete	24,8	37,2	29,0	6,8	2,3
Visselblåsarfunktioner ska ingå i informations- säkerhetsarbete	7,2	11,8	35,4	30,2	15,3

Kommentar: n=3542-3566

Tidigare resultat från SECURIT

- Stöd för att visselblåsarfunktioner bör ingå i organisationers informationssäkerhetsarbete.

Resultat från ISKIP

- Syfte: ”att bidra med en översikt över visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer samt att inventera och diskutera centrala problem och utmaningar vid införande och utformning av dessa funktioner”.
- Studie 1: Kartläggning av visselblåsarfunktioner i kommuner och regioner. Datainsamlingsperiod: januari 2020 till oktober 2020.
- Studie 2: Fallstudier av utformning av visselblåsarfunktioner. Datainsamlingsperiod: april till juni 2021.

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnæs

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 1: Nytt fenomen i offentlig verksamhet i Sverige

- Första kommunala funktionen 2011
- Första regionala funktionen 2016
- Uppsving i antalet funktioner från 2015
  - 37 kommunala funktioner vid utgången av 2020 (13%). 20 utredde frågor.
  - 6 regionala funktioner vid utgången av 2020 (29%). 3 utredde frågor.

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 1: Nytt fenomen i offentlig verksamhet i Sverige

- Vissa kommunala funktioner infördes som en direkt följd av kommunala skandaler
- Ökat fokus från lagstiftaren
  - SOU 2013:79: Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet. =>
  - Lag (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter
  - SOU 2014:31: Visselblåsare – Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden =>
  - Lag (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 1: EU:s visselblåsardirektiv

- Dir. (EU) 2019/1936 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten, visselblåsardirektivet (23 oktober 2019)
- SOU 2020:38: Ökad trygghet för visselblåsare
- Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (7 oktober 2021)
  - Ersätter lag (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden
  - Ändringar görs också i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Orve Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 2: Resultat av fallstudier. Utmaningar och frågeställningar

- Hur presentera visselblåsarfunktionen gentemot tänkta användare?
- Vad och vem kan anmälas via funktionen?
- Vem kan anmäla via funktionen?
- Ska funktionen vara intern eller extern?
- Hur ska anonymitet hanteras i funktionen?
- Informeras det om hur man kan skydda sin anonymitet?

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnæs

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 3: Visselblåsning i en organisatorisk kontext

- Visselblåsning – ett dubbelt organisatoriskt misslyckande
  1. Själva oegentligheten eller missförhållandet
  2. Att det måste visselblåsas om dessa
- Visselblåsare har ofta försökt uppmärksamma oegentligheter på annan väg.
  - Upplever brist på agerande mot oegentligheter
  - Brist på tillit till organisationen
  - Visselblåsning uppfattas ofta en sista utväg
  - De flesta personer visselblåser inte alls

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 3: Visselblåsning i en organisatorisk kontext

- **Organisatoriska knäckfrågor**
  - Hur upprätthålla en lärande, överprövande och kritisk diskussion inom en organisation?
  - Hur tillses att offentlig verksamhet präglas av öppenhet och transparens för medborgarnas insyn och bästa?

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Orve Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Studie 3: Visselblåsning i en organisatorisk kontext

- Vikten av en **etisk kultur**
  - Organisationen präglas av uppfattningen att man ska "göra rätt" och att alla ska hjälpa till för att rätta till sådant som blivit fel eller riskerar gå snett
  - Skapa *psykologisk säkerhet*, dvs aktivt skapa plats för en öppen och ifrågasättande diskussion där alla känner sig trygga att medverka
- Vikten av **formella strukturer**
  - Fora för en rutinmässigt ifrågasättande i/av verksamheten och för lärande diskussioner
  - Etablerade reservkanaler för att påtala brister, t ex visselblåsarfunktioner

FORSKNING/STUDIE

Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer

En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar

Peter Johansson

Joakim Berndtsson

Sven Ove Hansson

Felicia Fahlnaes

Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Projekt: Informationssäkerhetskultur i praktiken, MSB:201810339

Januari 2022

Läs mer

- Publikationer från ISKIP:
<https://www.foi.se/forskning/samarbetsprojekt/informationssakerhetskultur-i-praktiken.html>
- Publikationer från SECURIT:
<https://www.foi.se/forskning/samarbetsprojekt/securit.html>
- Publikationer av oss:
  - Johansson, Peter; Berndtsson, Joakim; Hansson, Sven-Ove & Fahlnaes, Felicia: "Visselblåsarfunktioner i svenska offentliga organisationer: En nationell kartläggning och inventering av frågor och utmaningar". 2022, Rapport. MSB1919 – Februari 2022. Tillgänglig på: <https://www.msb.se/sv/publikationer/visselblasarfunktioner-i-svenska-offentliga-organisationer--en-nationell-kartlaggning-och-inventering-av-fragor-och-utmaningar/>
  - Berndtsson, Joakim; Johansson, Peter & Karlsson, Martin. "Value Conflicts and Non-Compliance: Attitudes to Whistleblowing in Swedish Organisations." *Information and Computer Security*, vol. 26, no. 2, 2018, s. 246–258.
  - Berndtsson, Joakim & Johansson, Peter. "Visselblåsning och Meddelarfrihet - En Förutsättning För Informationssäkerhetsarbete?" i Hallberg J., Johansson P., Karlsson F., Lundberg F., Lundgren B., Törner M. (Red.) *Informationssäkerhet och Organisationskultur*, 2017. s. 111-125.

Kontaktinformation

Peter Johansson: peter.johansson@globalstudies.gu.se

Joakim Berndtsson: joakim.berndtsson@globalstudies.gu.se

Sven Ove Hansson: soh@kth.se